

концепту ARROGANCE. Також намічені перспективи подальшого дослідження даної теми.

Ключові слова: мовна картина світу, концепт, семантичні ознаки, лексичні вербалізатори, словникова дефініція.

Ефимчук Г. О. Лексико-семантические особенности репрезентации концепта ARROGANCE в английском языке

Статья посвящена анализу лексических средств репрезентации абстрактного концепта ARROGANCE в английском языковом пространстве. Исследуются происхождение и значение базовых лексем, обозначающих высокомерие в английском языке, выделяются интегральные и дифференциальные семантические признаки, устанавливаются основные вербализаторы концепта ARROGANCE. Также намечены перспективы дальнейшего изучения данной темы.

Ключевые слова: языковая картина мира, концепт, семантические признаки, лексические вербализаторы, словарная дефиниция.

Yefymchuk H. O. Lexical Semantic Means of Representing Concept ARROGANCE in the English Language

The article deals with the lexical representation of the abstract concept ARROGANCE in the English linguistic space. The origins and meanings of the basic lexemes that represent the concept of arrogance in English are analyzed, semantic markers and differentiators have been pointed out. The prospects of the subject at hand further study are outlined as well.

Key words: linguistic picture of the world, concept, semantic markers, lexical means, dictionary definitions.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Павлюк А. Б.

УДК 811.111'42

Г. Д. Заньковська

ФРЕЙМОВА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ *КОНФЛИКТ*

Одним з основних понять у сучасних когнітивних дослідженнях є вивчення структурованих знань, що подаються у вигляді когнітивних моделей – фреймів.

Актуальність статті зумовлена тим, що на сьогодні все більше дослідників звертається до розгляду концептів з позиції фреймової репрезентації знань.

Об'єктом дослідження є концепт КОНФЛІКТ, який об'єктивується в американському та британському політичному дискурсі.

Предметом дослідження виступають фреймові моделі як засіб репрезентації знань, що використовуються при вираженні концепту.

Метою статті є аналіз фреймової структури концепту КОНФЛІКТ, а саме побудова предметного та акціонального фреймів даного концепту. Завданнями є: висвітлення поняття «фрейму», моделювання фреймової структури концепту КОНФЛІКТ, а саме, виявлення основних елементів фрейму та виокремлення ключових слотів, що входять у фрейм, визначення вербального наповнення слотів.

Концептуальний аналіз базується не тільки на аналізі значення слів, але й на врахуванні контекстів їх уживання. Тому матеріалом дослідження слугують тлумачні словники сучасної англійської мови та фрагменти політичного дискурсу, а саме промови політичних лідерів США й Великобританії.

На разі важливо визначити, що ми вкладаємо в поняття «фрейму». Головною моделлю репрезентації знань у когнітології вважається фрейм, який взято за основу для аналізу концепту КОНФЛІКТ.

Підґрунтя теорії фреймів висвітлені у працях М. Мінського, Ч. Філлмора, С. Жаботинської та ін. Існує чимало визначень терміну «фрейм» у сучасній лінгвістиці.

М. Мінський вважає, що фрейм є «особливою структурою даних для когнітивного показу стереотипних ситуацій у рамках загального контексту знань про світ, тобто мінімально структурована необхідна інформація, яка однозначно визначає певний даний клас предметів» [1, с. 3].

На думку О. А. Селіванової, фрейм застосовується в когнітивній науці для фіксації вербально-невербальної інформації у вигляді структури інформаційних даних, в якій відображені набуті емпіричним шляхом знання про деяку стереотипну ситуацію і про текст, який її описує [2, с. 101].

Фрейм розглядається «як одиниця знань, яка зберігається в пам'яті й формує певну понятійну структуру мовного (конструкції взаємопов'язаних слів), а також позамовного досвіду (уміння відповідним чином орієнтуватися у ситуації)» [3, с. 119].

Н. Болдирев визначає фрейм «як одиницю знань, яка організована навколо концепту і містить у собі дані про суттєве, типове і можливе для цього концепту в рамках певної культури» [4, с. 5].

Фрейми – це «не уривки знань, що виділяються довільно, а одиниці, організовані навколо деякого концепту» [5, с. 243].

Ч. Філлмор розглядає ці когнітивні структури «як об'єднані в систему певні схеми чи конструкти понять або термінів, чия структура накладається на деякі аспекти людського досвіду, і які можуть містити

елементи, що є одночасно частинами інших таких конструктивів» [6, с. 123].

За основу нашого дослідження візьмемо наступне узагальнене визначення: фрейм – універсальна категорія, що об'єднує різноманітні знання людини та її досвід. Це ієрархічно впорядкована репрезентація певної ситуації дійсності; це структура, що вміщує в собі мовні та позамовні знання про поняття чи стереотипну ситуацію.

Фрейм зображають у вигляді структури вузлів та відношень. Ті рівні фрейму, що розташовуються на вершині, фіксовані і відповідають речам, які завжди істинні у відношенні до відповідної ситуації.

Вершинні вузли є постійними компонентами ситуації. Нижче цих вузлів розміщуються слоти (порожні вузли), які заповнюються при актуалізації ситуації в дискурсі.

Аналіз тлумачних словників та фрагментів політичного дискурсу, які містять ім'я концепту *conflict* та його синоніми, дозволяють побудувати фрейм-структуру концепту КОНФЛІКТ, в основі якої лежать акціональний та предметний фрейми, запропоновані С.А. Жаботинською. Згідно з класифікацією С. А. Жаботинської виділяють п'ять базових фреймів: акціональний, предметний, посесивний, ідентифікаційний та компаративний [7].

У предметному фреймі актант (ДЕХТО) характеризується за якісними, буттєвими, локативними, темпоральними й кількісними параметрами.

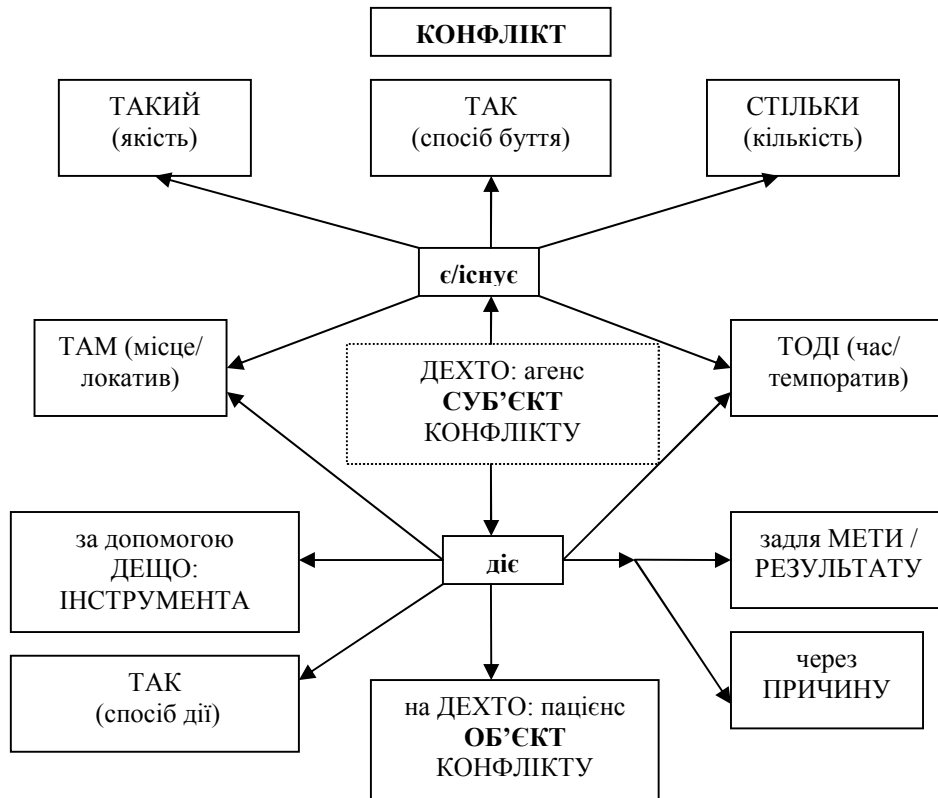
СУБ'ЄКТ даного фрейму *існує* відповідно до наступної системи пропозицій: [(ДЕХТО: агенс) *є/існує* ТАКИЙ (якість); *є/існує* ТАК (спосіб буття); *є/існує* СТІЛЬКИ (кількість); *є/існує* ТАМ (місце/локатив); *є/існує* ТОДІ (час/темпоратив)].

В акціональному фреймі актанти (СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ) наділені аргументними ролями і беруть участь у події.

Розглянемо наступні пропозиції, що репрезентують СУБ'ЄКТ конфлікту: [(ДЕХТО: агенс) *діє* на (ДЕХТО: пацієнс) за допомогою (ДЕЩО: інструмент/помічник); *діє* в напрямку реципієнта (ДЕХТО: бенефактив / малефактив); *діє* задля/через (мета/причина); *діє* задля (результату)].

Пропозиції акціонального фрейму можуть доповнюватися локативними і темпоральними: *діє* ТАМ (місце/локатив); *діє* ТОДІ (час/темпоратив).

Схематично репрезентуємо фреймову модель концепту КОНФЛІКТ, що об'єднує предметний та акціональний базові фрейми (див. схему 1):

Схема 1. Фрейм концепту КОНФЛІКТ

Фреймова структура дозволяє повністю відобразити інформацію, асоційовану з аналізованим концептом. Розглянемо наповнення слотів фрейму, що репрезентує концепт КОНФЛІКТ згідно з нашою схемою.

Вершинними вузлами фрейму КОНФЛІКТ виступають СУБ'ЄКТ та ОБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ, ІНСТРУМЕНТ, МЕТА/РЕЗУЛЬТАТ, ПРИЧИНА, ТАК (СПОСІБ ДІЇ), ТАКИЙ (ЯКІСТЬ), ТАМ (ЛОКАТИВ), ТОДІ (ТЕМПОРАТИВ).

Вузол СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ містить у собі наступні слоти ОСОБА/ОСОБИ, які заповнюються такими лексемами, вибраними з фрагментів політичного дискурсу та значень слова *conflict* з лексикографічних джерел: *politician, president, prime minister, government, political parties; opposing/incompatible persons, divergent / antithetical persons, opposing forces, groups, individuals, opposing military forces, people, armies, men under arm*; до СУБ'ЄКТУ також належить слот КРАЇНА: *opposing countries*.

Інтерпретуючи політичний дискурс, можемо твердити, що СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ *діє* на пацієнса-малефактива. Всі вище перераховані лексеми слотів ОСОБА/ОСОБИ та КРАЇНА, що наповнюють вузол СУБ'ЄКТ, також входять і до ОБ'ЄКТУ КОНФЛІКТУ. Окрім них, ОБ'ЄКТАМИ фрейму виступають: *enemy, evil*,

terror(ists) та ОРГАНІЗАЦІЇ: *Islamic extremists, al Qaeda, Taliban group of killers.*

Найуживанішою лексичною одиницею, що виражає дію СУБ'ЄКТА є дієслово *to fight*, за ним слідує *oppose, argue, disagree...*

Слот ТАКИЙ (ЯКІСТЬ) представлений наступними лексемами: *armed, open, hostile, violent, desperate, dangerous, long, long-running, long-standing, visible, historic, civil, ethnic, tribal, political, religious, nuclear, world* та ін.

Слоти СТІЛЬКИ (кількість) і ТАК (спосіб буття) не є релевантними у нашому випадку. Слот є/діє ТАМ (місце/локатив) репрезентований наступними лексемами: *world, theatre of war, Iraq, Afghanistan, Syria, Lybia, Korea, Palestine*; слот є/діє ТОДІ (час/темпоратив) представлений за допомогою зазначення періоду *World War I, II, spring, 2001, 20th century.*

Деякі слоти лексично експікуються, а деякі – не можуть бути вербалізовані. Вузол ІНСТРУМЕНТ, за допомогою якого діє СУБ'ЄКТ КОНФЛІКТУ, у політичному дискурсі розуміється, як 1) ПОМІЧНИК: держава-союзник, 2) ІНСТРУМЕНТ: зброя чи стратегія/план. Вузол ТАК (СПОСІБ ДІЇ) містить ФІЗИЧНИЙ ВПЛИВ, ЗАЛЯКУВАННЯ та ПОГРОЗИ щодо застосування ФІЗИЧНОЇ СИЛИ і вербалізується лексемами: *fight, attack, defeat, struggle, dismantle, conquer* та багато інших. Але треба зазначити, що дані дії висловлені президентом країни не направлені проти країни, чи простих людей, а саме проти екстремістських організацій, терористів та їх конкретних лідерів.

Згідно з аналізом лексикографічних джерел конфлікт спричиняють наступні причини: *opposing/incompatible/ divergent feelings, needs, opinions, principles, interests, ideas, wishes, wills, qualities, desires, influences.* Щодо промов президентів, то очевидною і найпоширенішою причиною конфлікту називають *terrorist attack*. У цілому ПРИЧИНИ можна поділити на ОБ'ЄКТИВНІ та СУБ'ЄКТИВНІ.

Слот МЕТА/РЕЗУЛЬТАТ є найчисельнішим за своїм вербальним втіленням, а прослідкувати його наповнення можна тільки у дискурсивних фрагментах. Перерахувати лексеми, що позначають МЕТУ на прикладах доволі складно, але виокремлюємо найголовніші *fight for: future, freedom, independence, peace, a safer/peaceful world, liberties, justice, for values/rights, something better, nation.* Неодноразово зазначається, що МЕТОЮ є скинення лідерів терористичних угруповань та знищення самих угруповань. Необхідним вважаємо виділити МЕТУ, яка є скритою, яка не вербалізується конкретним підтвердженням, але ми відчуваємо її наявність: КОНТРОЛЬ та ВПЛИВ.

Отримані результати аналізу дозволяють зробити висновок, що саме фрейм схематизує інформацію і дає можливість чіткого розуміння когнітивного змісту концепту КОНФЛІКТ. Базові фрейми – предметний та акціональний – складають основу структури досліджуваного нами концепту.

Перспективою дослідження є розгляд компаративного фрейму концепту КОНФЛІКТ, який постає основою структурування метафор КОНФЛІКТУ.

Список використаної літератури

1. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский. – И. : Энергия, 1979. – 152 с. **2. Селиванова Е. А.** Когнитивная ономазиология / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во украин. фитосоциол. центра, 2000. – 248 с. **3. Полюжин М. М.** Когнитивна парадигма лінгвістичних досліджень / М. М. Полюжин // Проблеми романо-германської філології: Зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгород. держ. ун-т. – 1999. – С. 4–22. **4. Болдырев Н. Н.** Когнитивная семантика / Н. Н. Болдырев. – Тамбов : Из-во Тамбовского ун-та, 2000. – 123 с. **5. Dijk van T. A.** Discourse and Structure and Process / van T. A. Dijk. – Vol. 1. – London : Sage publications, 1998. – 356 p. **6. Fillmore Ch.** An Alternative to Checklist of Theories of Meaning / Ch. Fillmore, J. Charles // Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society. – Berkeley, 1975. – P. 123–131. **7. Жаботинская С. А.** Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов / С. А. Жаботинская // Вісник ХНУ. – Харків, 2010. – № 928. – С. 6–20.

Заньковська Г. Д. Фреймова структура концепту КОНФЛІКТ

У статті проведено аналіз концепту КОНФЛІКТ через фреймове структурування – засіб організації знання та інформації. Побудова фреймової моделі здійснюється на основі понятійних ознак концепту. Фреймове моделювання концепту репрезентоване предметним та акціональним фреймами, за допомогою яких представлена внутрішня організація концепту. Метою є виокремити ключові слоти фрейму і визначити вербальне наповнення слотів. Матеріалом дослідження слугують тлумачні словники сучасної англійської мови та фрагменти сучасного політичного дискурсу.

Ключові слова: концепт *конфлікт*, фреймова структура, предметний фрейм, акціональний фрейм.

Заньковская А. Д. Фреймовая структура концепта КОНФЛИКТ

В статье проводится анализ концепта КОНФЛИКТ через фреймовую структуризацию – средство организации знания и информации. Построение фреймовой модели осуществляется на основе понятийных признаков концепта. Фреймовое моделирование концепта репрезентировано предметным и акциональным фреймами, с помощью которых представлена внутренняя организация концепта. Целью является выделить ключевые слоты фрейма и определить вербальное

наполнение слотов. Материалом исследования служат толковые словари современного английского языка и фрагменты современного политического дискурса.

Ключевые слова: концепт *конфликт*, фреймовая структура, предметный фрейм, акциональный фрейм.

Zan'kovska G. D. Frame Structure of the Concept CONFLICT

The article analyses the concept CONFLICT through the frame structuring which is the means of organization of knowledge and information. The construction of the frame model comes true on the basis of the notional signs of the concept. The frame modeling of the concept is represented by objective and by actional frames which present the internal organization of the concept. The aim is to distinguish key slots of the frame structure and to define the verbal filling of the slots. The explanatory dictionaries of the modern English and the fragments of the modern political discourse serve as the research material.

Key words: concept *conflict*, frame structure, objective frame, actional frame.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Єсипенко Н. Г.

УДК: 811. 111' 73. 149.

К. О. Кантур

**АНТРОПОСЕМІЧНА ЕВФЕМІЯ В КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ
МАКРОПОЛІ «ВІК ТА СТАН ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»
(на матеріалі англійської, французької, української та
російської мов)**

Лексикографічні проблеми антропосемічної евфемії знаходились у центрі уваги таких дослідників, як Б. Холдер [1], Дж. Німан [2], К. Силвер, Х. Роусон [3], що призвело до появи відповідних словників евфемізмів. Соціолінгвістичні аспекти евфемії було розглянуто в студіях Л. Вісон [4], Ю. Зацного [5], А. Кацева [6], А. Остроух [7]. Семантичні особливості евфемізмів були об'єктом дослідження Н. Потапової [8], М. Царьової [9] тощо.

Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення антропосемічної евфемії, а також проблем лінгвосемантичних механізмів антропосемічної евфемії та питань впливу різних чинників на рівень активності евфемістичних процесів з урахуванням новітніх тенденцій і реалій сьогодення.